

վայելելով զայն՝ կը փառաւորեն զ՝ օր
սրն յուխտենական, որ յերկինս է :

Սոյն ըղծիւ կը շնորհաւորեմք աւ
հա ԼՈՒՍՈՑ հրատարակութիւնն եւ
սոյն ազգութեամբ կը մեղծենք իրեն
յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն :

ԱՍՏՈՒԱԾ

(Նախկին ԷԷԼԵԿԵՆԻԱՆ թահաւածոյ) :

(Հարունակութիւն եւ վերջ, տես թիւ 8) :

Կը պատմուի թէ Մեծն Աղեք
տանդր, իւր մանկութենէն ՚ի վեր
խիստ մեծ շքեղութիւն կը տար աւ
տուածոց պաշտաման, օր մի երբ նա
զո՛հ մատուցանելու առեն ափ մի լի
խուսկ գրած էր կրակարանի մէջ. «Այս
եղանակաւ շտայրաբար պիտի վառնէք
գութ զայն, առայ իւր Լէոնիդոս կա
ռաւարիչն, երբ գրաւէք այն երկիրն
որ յառաջ կը բերէ սոյնպիսի բերքեր :

Պէտք է որ այն առեն ամենայն խնա
յողութեամբ զործածէք ինչ որ սենիք :

«Յետ այնորիկ, երբ Աղեքտանդր նը
ւաճեց Արաբիան, ուր խնկեղէն յա
ռաջ կը գտայ, Լէոնիդոսի տուած խը
րատն յիշելով, զրկեց անոր շատ մը
խնկեղէններ, եւ յորգորեց՝ որ սակաւ
խնայող լինի աստուածոց պաշտաման
մէջ :

Երբ Պիսոս անհաւատ անձանց ուղեկ
ցութեամբ կը նաւարկէր, նաւն մը
բոլորիկ հանգիստելով անհաւատներն ըս
կրան զատուածներն յօգնութիւն
կանչել. «Լուութիւն պահեցէք, ա
սայ անոնց Պիսոս, որպէս զի ասաւ
ուածներն իմանան թէ գութ հոս էր ո՛ր :

Դարձեալ երբ անհաւատին մէկը հար
ցուց սոյն իմաստունին թէ ինչ է բա
րեպաշտութիւն, ամենն ինչ՝ պատասխա

նեց. եւ երբ իր լուութեան պատճառն
հարցուց. «Որովհետեւ, ասայ նա,
բաւ հարցումներդ այնպիսի փաստե
րու վերայ կ'օրոգացած են, որոց դու չես
բաւական խեղամուտ լինել ո՛ր :

Աստուածութեան նուիրելու իբ
աւաջին պաշտամունքն է հաւատար
Նորա գոյութեան, ապա՝ ճանաչել
որ նա ինքն է պաշտպան եւ Նախախ
նամոյ մարդկան, առանց զօք անուս
տունելոյ : Ով որ կ'ուզէ արժանի լինիլ
Նորա շնորհաց, պարտաւոր է բարի
մարդ լինել. ով որ կամի նմանիլ Առ
ասուծոյ պէտք է յարգել զայն ըստ
արժանւոյն : Ուրեմն արգարութեամբ,
իմաստութեամբ եւ սրբութեամբ կա
րող է որ շահիլ սոյն նմանողութիւնն :

Հոգւոյ անեղծութիւնն ինչպէս եւ
ամեն մեծամեծ գործքեր, յԱստուծոյ
են, առանց Նորոս չէք արգար ոգի :
Առաքինութիւնը ո՛չ բնութեան պար
գեւ է եւ ո՛չ դաստիարակութեան,
այլ նա կը գտայ Աստուծակ : Ո՛չ, բնու
թիւնը չէ զայն մեզ պարգեւողը. ճիշ
մարիտ է որ մենք կը ծնանիմք առա
քինութեան համար, այլ ո՛չ առաքի
նութեամբ :

Զ'կայ բարի մէկը, որ իւր բարու
թիւնն պարտական չ'լինի Աստուծոյ :
Ո՛վ կարող է, առանց աստուածային
օգնականութեան, ազատ լինիլ պա
տահարների : Աստուած ինքն է, որ
կը ներշնչէ մեզ արիւն եւ առաքինի
խորհուրդներ : Նա կը բնակի արդար
սրտերու մէջ : Ո՛վ չ'զարմանար երբ
տեսնէ այնպիսի անձմը, որ ո՛չ փռանգ
ներէ կ'երկնչի, ո՛չ իւր կրից գերի կը
լայ եւ ո՛չ ձախողանայ մէջ երջանիւ
թենէ կը զրկուի, այլ մարդկային ա
մեն ինչ իւր տակն առած է : Ո՛չ ա
պարէն պիտի ըսենք այն ատեն. «Թէ
ամեն առաքինութիւն այս փոքրիկ է
տկին վերայ կը տեսնուի, որդեօք առ

տուածային զօրութիւն մը իջած է նորա վերայ ։ Երբ մահկանացու մը բարձր եւ իմաստուն զգացումներով լի է, երբ նա կը ծիծաղի երկիւղի եւ խուժանի յուսոյ առիթ եղող առարկաներուն վերայ եւ երկնային զօրութիւն մը զայն կը կրթէ և կը կառավարէ : այս աստիճան մեծութեան մը հիմն ու հաստատութիւնը աստուածային զօրութիւնն է :

Սիրայիտն Ափրիկեցի՝ բնաւ գործի չէր ձեռնարկեր մինչեւ որ նախ այցելութիւն չունէր Արամազդայ տաճարին, որպէս զի հոն աստուածային իմաստութիւն եւ հասարակաց օգտակար խրատներ հաւաքէր : Եւ այս պատճառաւ էր, որ միշտ արշալոյսէն առաջ Կապիտոլիոն կ'երթար նա :

Կիկերոն՝ Սիրայի համար դատ վարելով, ընդհանուրի առջեւ յայտարարեց որ Կատիլինայի դաւաճանութեան մէջ, աստուածներն իրեն ազդած էին հայրենիքն ազատելու խորհուրդը : «Անմահ Աստուածներ, դուք ինքնին էիք անշուշտ, որ հայրենիքս ազատելու փափոքով վառեցիք իմ հոգիս, որ մոռացնէլ տուիք ինձ ամեն մոռածութիւն, որպէս զի իմ մոռածութիւնս լինի լոկ հասարակաց ազատութիւնն : Դուք էիք այժ, որ յնորից և պատրանաց խաւարչտին գիշերոյն մէջ, լուսաւորեցիք հոգիս աստուածային լուսով : Ես պիտի վերագարձնեմ ձեզ ինչ որ ձերն է : Ես չեմ կարող ասել թէ՛ այս մրդկայից և աղջամղջային ժամանակի մէջ ընտրած լինիմ ինչ որ լաւ էր գործել : —

Տիմոլէոն անուանի զօրապետն, երբէք չէր արտասանէր այնպիսի բառ մի, որոյ մէջ տեսնուէր մեծամտութիւն և ամբարտաւանութեան ոգի : Երբ բազմութիւնն նորա վերայ գովեստներ կը կարգար իւր առջեւ, նա

միշտ ինքզինքը յանդաժա պարտաւոր կը համարէր աստուածոց : Վասն զի Նոբա՝ որոշելով ազատել զՍկիլիա բռնաւորաց լուծեն, զինքն մեծարեցին կատարիչ կարգելով այն մեծ նըպատակին : Որովհետեւ նա ըստ ամենայնի հաւատացած էր, որ աստուածային նախախնամութիւնը կ'առաջնորդէ այն ամեն իրաց, որ տեղի կ'ունենան այս աշխարհի մէջ :

«Գիտացէք, կ'ասէր Պիաս, ինչ բարիք որ ըրած էք, այդ ամենը երկնային շնորհք է : Մարկոս—Անտոնինոս կայսրը, իւր կենսագրութեան մէջ, շնորհակալութիւն կը մատուցանէ աստուածոց, որ իրեն օգնականութիւն և խրատներ տուած էին վարույք բարւոյրութեան և թէ՛ երիտասարդութեան և թէ՛ ծերութեան ատեն, չարագործութեան հազարաւոր առիթներէ պաշտպանած էին զինքը, նա և այն պատճառաւ, որ Նոբա շնորհած էին իրեն բարի ազգականներ, բարի դաստիարակներ և բարեկամներ :

Եթէ կան մարդոց մէջ բանակաւորութիւն և առաքինութիւն, ուստի են այս գեղեցիկ պարգեւներն երկրի վրայ, եթէ ոչ յերկնից : Նախնեաց աշխատութիւնն 'ի գիւտս արուեստից, և զանոնք մեզ աւանդելու բարութիւնն, աստուածութեան բարիքներն : Նա որ կը կարծէ թէ այս գաղափարները բնականաբար ծնած են մարդոց սրտին մէջ, այնպիսին ապերախտութեամբ կը դիտէ աստուածային պարգեւներն : Պէտք չէ ասել ամենեւին, որ մեր գիւտերն բուն իսկ մեզ կը վերաբերեն, Բնութիւնը տնկած է մեր մէջ ամեն տեսակ արհեստից բողբոջն, եւ Աստուած՝ որ Տէր է ամենայնի, կ'աճեցնէ 'ի ներքուստ և կը զօրացնէ նոյն բողբոջներն :

Յոյնք և Հռոմէացիք, կ'ասէ Կի-

կերան, թէպէտ գիտէին որ աստուածութիւնն ամենուրեք է, այլ սակայն կամեցան ընակեցնել աստուածներն մեր քաղաքաց մէջ, որպէս զի մեր բարեպաշտութիւնը պարարեցնեն Աստուածոց ներկայութեան գաղափարը կրօնական այնպիսի ոգի մը կը ներշնչէ, որ նպաստաւոր է նա և հասարակաց օրինաց: Իմաստունն Պիլթագորաս ի բաւամբ ասաց, որ մեր հոգին՝ կրօնական և բարեպաշտական զգացմամբ ամենէն աւելի կը լցուի այն վայրկենին, յորում մեք՝ տաճարներու եւ աստուածոց պատկերաց առջեւ մատուցուած պաշտաման կը ներկայանամք:

Թաղէս, որ Յունաստանի եօթն իմաստնոց մին էր, ասաց, «Մարդիկ պորտաւոր են հաւատալ, որ աստուածներն կը տեսնեն ամեն բան. նոքա ամենուրեք են, որպէս զի ամենուրեք պաշտպանեն անմեղութիւնն ու սրբութիւնը, ինչպէս ամենայարդի տաճարներու մէջ»:

Այն առիճան մեծ էր երբեմն տաճարներու յարգանքն, որ ոչ որ չէր համարձակեր այն տեղ ոչ թքանել և ոչ ունէրն սրբել:

Էլէօզիս քաղաքի գիւցական խորհրդոց բրմապետն կ'ասէր խորհրդակիցներուն, «Տեսանելի իրերով իսկ կարելի է նկատել աշխարհի թագաւորն: Նա միակ է, ինքն ինքեանէ, և ամենայն արարած անկէ միայն ծագումն առած են, նա իւր արարածոց մէջ է և ի վեր քան զայնս: Նա կը տեսնէ բոլոր մահկանացուներն և ոչ մի մահկանացու չէ կարող տեսնել զինքն»:

«Աստուած, ասաց Պիլթագորաս, բովանդակապէս տիեզերաց մէջ է, և կը տեսնէ բոլոր ազգերն: Նա ինքն է որ կը կանոնաւորէ դարերն, կը կազմէ

բոլոր մարդկութիւնն հոգեղէն, Նա է պատճառ և առաջնորդ զօրութեան և գործոց մարդկան, ծագումն ամենայնի, ջահ երկնից, հայր, միտք, և հոգի բոլոր արարածոց, և պատճառ բովանդակ աշխարհի:

Վաղ կամ անապատ ամբարիշտներն կը գտնեն իրենց պատիժը, և արդէն պատմութիւնը կը հաստատէ զայս բազմութիւն օրինակներով: Հին Գիտնէսիոս՝ Սիկիլիոյ բռնաւորն, անգութ իւր հպատակաց դէմ, ամբարիշտ էր նոյնպէս աստուածոց առջեւ, կողոպտելով տաճարներն և թշնամանելով զանոնք ծաղու և կատականօք: Որ մի Արամազդայ տաճարներէն միոյն մէջ մտնելով առաւ այն տեղէն ռսկեղէն վերարկու մի, զոր նուիրած էր նորա արձանին Գելն բռնաւորը, եւ այս գողութեան վերայ կատակաբանութիւն մի ուեղցնելով ասաց. «Ռսկեղէն վերարկու մի ամառուան համար խիստ ծանր է եւ ձմեռան համար ալ խիստ ցուրտ», ուստի անոր տեղը աստեղէն մը դնելով արձանի ուսերուն վերայ, ասաց, «Այս՝ ամեն եղանակի սլ յարմար կը դայ»: Մի ուրիշ անգամ ալ նա առնել տուաւ Էսկիւլապիոսի ռսկեղէն մօրուան, որովհետեւ, կ'ասէր նա, չը վայելէր որ մանուկն մօրուս ունենայ, մինչդեռ իւր հայրն Ապողոնը ամեն տաճարներուն մէջ անմօրուս կը ներկայանայ: Ուրիշ անգամ մի եւս երբ տաճար մի կողոպտելով անոր հարուստ աւարներովն դէպ ՚ի Սիկիլիա կը նաւորդէր յաջողակ հողմով. «Տեսէք բարեկամք, ասաց նա, Էնչպէս աստուածներն կը յաջողացնեն տաճարախապուտներու նաւարկութիւնն»: Արդարեւ նա անմիջապէս լքեց այն վտանգներն, որոց արժանացած էր իւր ամբարշտութեամբը, բայց յետոյ կորսուեցաւ ու

բողոքային մը մէջ, զոր լարած էին իւր հորատակներն : Յաճախ երկնից ցաւ տուան միւս աւուր համար վրէժիլըն գրութեան կը սրտաբաստուէր, և յաջորդ օրը միօրեայ յայտնուան վառնէր : Գայ սաստկութեամբ փոխտրինեցաւ :

Պիւռոս, Եպիւռոս նահանգի թագաւորն, Լոգրի սահմաններն չըջապէսէն զինի Սիկիլիայէն դառնալու ժամանակ, Պրոզերպինի տաճարին գանձն կողոպտեց, և այն արծաթներն իւր նաւերուն մէջ բերել տալով ինքն սկսաւ ցամաքով շարունակել իւր ծանապարհն : Ի՞նչ պատահեցաւ : Հետեւեալ օրն ստափալի մըրիկ մը խորտակեց իւր բոլոր նաւատորմիդ և բոլոր նաւերն, որոց մէջ էին արծաթներն, Լոգրացեոց ծովափուները ձգուեցան : Այս իշխանն որում սոյն աղէտներն յիշեցուցին թէ կայ Աստուած, հրամայեց որ բոլոր դրամներն ժողովեն և դիցուհւոյն տաճարն վերադարձնեն : այսու ամենայնիւ դարձեալ բնաւ յաջողութիւն չունեցաւ : Իտալիայէն արարուելով անարդ ձեռքով մի սարանուեցաւ Արգոսի մէջ, ուր խառնութեամբ մտած էր գիշեր տանն : Երիտասարդ Արգոսոցի մը զայն նիւզակի հարուածով մի փրաւորած էր : Այս երիտասարդը ինք՝ սրտաւի մը զաւակն էր, որ իւր տանեաց զրայէն այլ կամանց հետ կը դիտէր սոյն կախիւքն, և տեսնելով որ Պիւռոս իւր բոլոր քովն դարձուցած էր դէպ ի իւր հարուածողն, փախցաւ իւր որդւոյն կենաց համար, և փութով աղիւս մի առնելով երկու ձեռք նետեց զայն ուղղակի Պիւռոսի գագաթն : Այս հարուածն զայն վար նետեց ձիոյն վրայէն ուր սարանուեցաւ նա Զօրիքի մը ձեռք :

Յետ երկար ժամանակաց, Գէնթոս Պելմինիոս որ հռոմայեցի սրահապան

զօրաց կառավարիչէր Լոգրայի մէջ համարձակեցաւ սուրբ աւարներով լնուլ իւր ընչաքողոցութիւնն, ուստի Պիւռոսին պէս ինքն ուր Պրոզերպինի գանձը կողոպտեց : Մերակցաւոր երեք դարձաւ կանկրով հանդերձ դատաւոր մը զարկեց, որք իրենց տրուած հրամանին համեմատ մոռնաւորապէս աշխատեցան կրօնի վրէժն առնուլ : Եւ վերադարձուցին դիցուհւոյն գանձարանը Պելմինիոսի և իւր զօրաց քով գտնուած գրամներն, կրկին գումարով մը, զոր նոքա Հռոմէն բերած էին, և վերջացուցին զայս քաւութեան զոհով մը : Պելմինիոս, զոր իւր զօրքերն անխնայ չարչարելով մահուան գաւռն մօտեցուցեր էին, քիթն ու ականջները կըտրուելէն յետոյ Հռոմ տարուեցաւ որպէս վե իւր փարուց հաջիւն տայ : Բայց տակուին դատաւորան չընկալալ յայցած մեռաւ բանտի մէջ ստակալի հիւանդութեամբ մը :

Բաւրքսէս, նաւահան սրտաբաղձ բանալէ յառաջ, յարում ինքն յաղթուեցաւ Թէմիստոկլէսէն, չորս հազար անձինք սրտեց, որպէս զի երթան և Թէմիստի մէջ Ապոլոնի տաճարն կողոպտեն, որով նա պատերազմ կը բանար ոչ միայն ընդդէմ Յունաց, այլ և ընդդէմ անմահ Աստուծոյ : Բայց խառնակ օդն ու կայծակը բնաջինջ ընելով սոյն զօրախումբը, ուսուցին նմա թէ՛ որչափ տկար է մարդկանց զօրութիւնն Աստուծոյ առջև :

Ընդհակառակն Ագեսիլաս՝ Լաթիգէմոնի թագաւորն մեծ յարգանք կը տար տաճարներու : Գորոնէի պաւերաղմէն զինի, զոր ունէր Աթենացւոյ և Բեռլոտացւոյ դէմ, նա աւելցուց իւր փառքն, զիջուցանելով իւր բարկութիւնն կրօնի առջև : Փախտաւ կանաց բողոքութիւն խուճի մը ապաւ տանած էին տաճարին մէջ : Երբ հար-

ցուցեցաւ Ադեօփոսի թէ ինչ պէտք է ընել նոյն փախստականաց, նա հըրամայեց ներել նոցա ի պատիւ նոյն սրբավայրին: Նա յարգեց ոչ միայն Յունաց տաճարներն, այլ և մի և նոյն մեծարանքն կը տար Բարբարոսաց քով կուց և Աստուածոց մատուռներուն:

Նմանապէս, Մեծն Աղէքսանդր Թէրէի աւարտութեան մէջ չը մոռացաւ երբէք իւր առ Աստուածս ունեցած պարտաւորութիւնն: Նա մեծ զգուշութիւն ունեցաւ պահպանել Աստուածոց տաճարներն և սրբավայրերը ազատ ամեն յարձակմանքէ և վտանգէ: Իւր՝ Ասիոյ մէջ ըրած արշաւանաց ատեն, ձեռնարկեց վրէժ առնուլ ի Պարսից, բայց միշտ անվնաս պահպանեց ինչ որ կրօնի օրինոք նուիրագործեալ էր, մինչդեռ ընդհատական Պարսիկք այս մասին ստակալի ուժիւնք գործեցին Յունաստանի մէջ:

Այնպէս սպրեցէք, ըսաւ Սենեկայ, ամեն մարդոյ հետ, որպէս թէ Աստուած միշտ ակնատես է ձեզ, և այնպէս խօսեցէք Աստուծոյ հետ, որպէս թէ մարդիկ ունկնդիր են Ձեզ:

Հնդկաստանի Պեթալացի ժողովուրդն, յԱստուծոյ միմիայն արդարութիւն կը խնդրէր:

Ապոլոնիոս փիլիսոփան կ'ասէր որ մարդիկ տաճարներու մէջ միայն տա աղօթքը պէտք է ընեն. «Աստուած մեծ, տուր ինձ ինչ որ կը վերաբերի ինձ»:

Սոկրատ, որ գոգցես մարդկային իմաստութեան մահացու Աստուած ծնէր, կը մտածէր որ մարդկանց առ Աստուածս ընելիք միակ աղաչանքն է շնորհել իրենց բարին. վասն զի նոքա գիտեն ինչ որ մեզ համար բարի է. մինչդեռ մենք կը խնդրենք յաճախ այնպիսի բաներ, որոնք աւելի չար են: Որովհետեւ մարդկան թանձր խաւա-

րաւ շրջապատեալ միտքն միշտ յանդուգն իրաց և փափագներու կը հակամտի: Նա կը յանկույ հարստութեան, որ աշխտալից եղաւ այնքան մահկանացուաց. նա կը յանկույ փառոց, որք այնքան բազմաթիւ անձեր անհետացուցած են իրենց կորստեան անդունդին մէջ. նա զհետ կը պնդէ փառաւոր խնամութեանց, որք թէ երբեմն պարծանք են, բայց երբեմն ալ սովորեցական աւերած եւ անկումն ընտանեաց: Պաղարկիք ուրեմն անմրտութեամբ հետամուտ լինելէ այն պիսի իրաց, որք միշտ ողորմելի հետեւանաց կրննթացուցին. և թողունք որ բարեաց մատակարար Աստուածներն գործեն մեզ համար, փասն զի նոքա գիտեն ինչ որ մեզ պիտայ է:

Այն փիլիսոփայն գործնաւ, կը դռն վեր յետագայ աղօթքն, զոր ասած էր նախնի բանաստեղծ մը. «Ո՛վ Աքսումադ, դա տուր մեզ ինչ որ բարի է, երբ մենք զայն կը խնդրենք, նոյն խոյ և մեր չը խնդրած ժամանակ. և մեր թէ մեր այն խնդիրքներն, որովք մենք կը խնդրենք մեր վնասն»:

Մարգնէ Աստուծոյ սիրելի տարած ծնն: Նա միայն է բոլորովին տարբեր, որ մտնակից է բանաւորութեան և խորհրդածութեան, զոր այլ կենդանիք չունին երբէք: Ահա այս դրութեամբ, զոր մենք կընդունինք մեր ճննդեան ատեն և որ յԱստուածուստ ծագումն առած է, միշտ մեր և Աստուածութեան մէջ միութեան և յարաբերութեան կապն անջինջ կը պահպանի: Նոյնպէս բնութիւնը, այսինքն Աստուած, այնպիսի առատութեամբ պարգեւած է մարդոց երջանկութիւնն, որ յայտնապէս կը տեսնուի թէ այս գիպուածոյ արդիւնք չէ, այլ Աստուածային բարութեան պարգեւ: Մանաւանդ մենք այժմ գտած եմք

բազմութիւն արուեստներ, որոց միայն նախատիպն պարզեւած է մեզ բնութիւնը: Հետեւելով բնութեան կազապարին, մարդկային բանականութիւնը հնարած է բազմութիւն ստացուածներ մեր կարօտութեան և հանդիստութեան համար: Դարձեալ բնութիւնն է որ պարզեւած է մեզ, ոչ միայն բանականութիւն, այլ եւ մարմնոյ կազմուածին այնպիսի ձեւը, որ հանգստի և յարմար է մեր հոգւոյ հանգամանայ: Մինչդեռ միւս կենդանեաց գլուխն դէպ ՚ի յերկիր խոնարհած է: Աստուած բարձրացող մարդոյ դէմքն, եւ կամեցաւ որ նա հայի դէպ յերկինս, եւ իւր աչքերն ուղղուած լինին դէպ յաստեղս:

Աստուած՝ Տիեզերաց արարչագործութեան և կարգադրութեան ժամանակ, միշտ իրեն նպատակ ունեցած է մարդն: այս՝ փութով և առանց խորհրդոյ գործուած արարք մը չէ: Այս ճշմարտութիւն մ' է: Աստուած սիրեց զմեզ և կը սիրէ միշտ, Նա դրած է զմեզ տիեզերաց մէջ կարգադրութիւնն պահելու: կարելի չէր որ Նա բարձրացներ զմեզ առաւել քան զայս: Ուրեմն, որպէս զի մարդ զինքն տարբերէ միւս կենդանիներէն, պարտական է ՚ի գործ զնել իւր բոլոր կարողութիւնն այնպիսի կեանք մ' ունենալու, որ յարմար լինի իւր արժանաւորութեան և տարբեր անասնոց կեանքէն, որք ՚ի բնութենէ միմիայն զգացողութիւն ստացած են:

Ինչպէս ձին որոշուած է արշաւանաց համար, եղն երկրագործութեան, շունը որսորդութեան, նոյնպէս մարդըն ստեղծուած է երկու նպատակի համար, այն է խորհելու և բանակարութեան համեմատ ապրելու համար: Ահա այսու կը հաստատուի պատիւն, որ աշխարհի վրայ մարդոյ միակ եւ

ճշմարիտ բարիքն է: Այսովհետեւ մարդոյ երջանկութիւնն կախումն ունի ոչ թէ իւր ստացուածոց շատութենէն կամ բազմութիւն փաղաքշողներ ունենալէ, այլ իւր առաքինութենէն: Արդ՝ մարդը այն ատեն առաքինի կարէ լինիլ, երբ իւր բարոյականութիւնն վարժ և ընտելացած է բնութեան կանոնաց հետեւելու: Ահա՛ այս է, որ կը կոչուի պատիւ, այս է, որ կ'անուանի առաքինութիւն, զոր մոռանալն պատկառանք և ամօթ կը պատժառէ:

Թարգ. Դ. Գաղ.

Գ. Տ. Յ. Իսմայէլյի:

Գ Ի Ս Ա Ի Ո Ր

Ամուսնի մէջ երեւցող Գիտաւորը, ինչպէս հոս, անշուշտ և գաւառնէրը ռամկին մեծ երկիրներ կը պատճառէ: Մէք չեմք զարմանար որ տալիս 18 դարեան բրիտանեթութենէ զինի գիտաւորներու երեւումը մեծ սոսկում կը պատճառէ ռամկի հասարակութեան վերայ: Վասն զի գիտեմք, որ հնարմատ նախադաշարում ներն հասարակութեան համար տեսակ մի կրօնք դարձած են, և նորա միտքէն կանխակալ կարծիքները քերելը խիստ դժուարին է: դու որչափ որ կ'ուզես համոզելու աշխատէ՝ թէ այսպիսի երեւոյթներն բնական են, Գիտաւորներն տեսակ մի մոլորակներ են, որք ըստ գիտնոց սպիտակագոյն շոգիէ կազմուած են: որչափ կ'ուզէ լսէ, թէ նոքա կարող չեն ապագայ չարեաց կամ աղէտից նշան լինիլ, նա ևս կ'աշխատի զքեզ համոզել, կ'լսէ, որ Էֆէթլէի մէջ գրուած է, որ այս Գիտաւորի երեւնալը պատերազմի նշան է: կամ երբ լուսնոյ խաւարում պատա-